

'Buurtbewoners bij plannen nieuwbouwwoningen vaak in de kou tegenover een almachtige overheid'

[Uit onderzoek van het Nederlands Dagblad en Binnenlands Bestuur](#) zou blijken dat bezwaren van buurtbewoners leiden tot wanhoop bij gemeenten en in de politiek. Veel burgers met zorgen over de effecten van nieuwbouwplannen op milieu, klimaat en leefbaarheid van de woonomgeving merken echter weinig van die wanhoop bij hun interactie met een zeer dominante, voortvarende en vaak ook almachtige en doordenderende overheid.

Alle ongetwijfeld ook goede bedoelingen ten spijt, laat de door gemeenten toegepaste burgerparticipatie vaak nog veel te wensen over. Daar komt bij dat bepaalde gemeenten bewust grote nieuwbouwprojecten opknippen in losse projecten, de zogeheten 'salamitactiek', waarmee ze een integraal onderzoek naar milieueffecten omzeilen en een onafhankelijk advies van de Commissie m.e.r. ontbreekt.

Het Verdrag van Aarhus uit 1998 regelt voor het publiek (individuele en verenigingen die hen vertegenwoordigen) het recht op toegang tot toereikende milieu-informatie en inspraak bij besluitvorming over milieu-aangelegenheden. Ook regelt het Verdrag van Aarhus toegang tot de rechter als overheidsinstanties deze rechten en milieuwetgeving niet naleven. De gebrekkige burgerparticipatie zet de eerste twee pijlers van dit Verdrag dikwijls al onder druk. Het voornemen van demissionair minister Hugo De Jonge van Volkshuisvesting om nu bovendien de toegang tot de rechter in hoger beroep af te schaffen, tast de derde pijler van dit Verdrag ernstig aan en beperkt de grondrechten die burgers momenteel volgens de wet tot hun beschikking hebben.

Vertraging geframed als resultaat van 'NIMBY'

In een reactie op het onderzoek zegt De Jonge dat de stem van woningzoekenden te weinig zou worden gehoord, terwijl die van de 'boze buurman' luid en duidelijk klinkt. "Het recht op uitzicht wordt zo belangrijker dan het recht op wonen." Dit 'frame' klinkt vaker uit de mond van de overheid, zoals bijvoorbeeld van Chantal Zeegers, de wethouder Klimaat, Bouwen en Wonen in Rotterdam, bouwstad bij uitstek. Zij heeft bij meer dan één gelegenheid aangegeven het tegengeluid van bezorgde burgers te beschouwen als uitingen van 'not in my back yard'. In heel veel gevallen doelt zij op burgers die zelf ook woningzoekende kinderen hebben en van wie de achtertuinen ver zijn verwijderd van de bouwprojecten. Het gaat deze burgers niet om het eigen woongenot, maar om andere publieke belangen die in het geding zijn, zoals de zorgplicht van de overheid ten aanzien van milieueffecten en besluitvormingsprocedures. Deze burgers vragen hun gemeente om informatie en transparantie en om zich te verantwoorden. Daarmee voorzien zij onder meer hun

gekozen volksvertegenwoordigers van relevante, volledige informatie om de gemeenteraad in staat te stellen hun controlerende taak beter te vervullen. Deze burgers vervullen met andere woorden hun burgerplicht en Rotterdam is wat dat betreft slechts een voorbeeld van wat zich ook elders in het land afspeelt.

Bezwaar maken vaak laatste toevlucht als informatie en participatie te kort schieten

Het is ironisch dat juist Rotterdam, de woonplaats van Hugo de Jonge, de termijnen uit de Wet open overheid stelselmatig ver overschrijdt, wanneer burgers en belangenverenigingen informatie opvragen over de wijze waarop en de afwegingen op basis waarvan besluiten, bestemmingsplannen en wijzigingen daarop en voorgenomen projecten tot stand zijn gekomen. De lijst van recente ontwikkelingen in Rotterdam - waarvan de informatie, over bijvoorbeeld de gemaakte keuzes en gehanteerde normen en doelstellingen, openbaar toegankelijk zou moeten zijn, maar dat soms tot aan een zittingsdatum van de Raad van State niet volledig is - lijkt eindeloos; Rise en het Rotterdam Central District-XL, Feijenoord City (STIGAM), Rijnhaven, de derde Stadsbrug en het Platform Ontwikkelaars Rotterdam (POR) zijn slechts enkele voorbeelden. Burgers en belangenverenigingen, zoals de stichting Rotterdam Natuurlijk!, willen zeker stellen dat in de innige relatie tussen Rotterdams Stadsontwikkeling en ontwikkelaars niets zwaarder weegt dan transparante, alle relevante feiten en inzichten omvattende afwegingen in het algemeen belang. Gesjoemel in achterkamers tussen projectontwikkelaars, ambtenaren en politiek is immers schadelijk voor het vertrouwen in én de kwaliteit van de besluitvorming. Omdat behalve transparante en volledige informatie bovendien ook het actief organiseren van de participatie door burgers, vanaf het moment dat alle opties nog open staan (samen optrekken voordat plannen naar de tekentafel gaan), vaak ontbreekt, is bezwaar maken en procederen vaak het laatste redmiddel.

“In plaats van de wettelijk vastgestelde zes weken, moet men soms zes maanden of langer wachten op onmisbare informatie. Ondertussen dendert het proces onverstoord voort. Demissionair minister De Jonge en een burgemeester als Aboutaleb zouden zich eerst eens hard moeten maken voor een zorgvuldige en transparante besluitvorming, inclusief toetsbare doelstellingen in lijn met de Klimaatwet en voor de kwaliteit van de leefomgeving. Alleen dan kan de gemeenteraad zijn controlerende taak naar behoren uitvoeren en vaststellen of er een volledige, zorgvuldige belangenafweging heeft plaatsgevonden. En of daarbij ook het algemeen belang en bijvoorbeeld het bestaansrecht en de bestaanszekerheid van Rotterdammers op langere termijn expliciet voldoende is meegewogen,” aldus voorzitter Diederik van der Mast van Stichting Rotterdam Natuurlijk!. Hij vervolgt: “Dan hoeven we niet steeds aan de rechter te vragen om in te grijpen bij het vermoeden van onbehoorlijk of onrechtmatig bestuur. Bij goed leiderschap hoort ook het organiseren van goede tegenspraak, bij elke stap in de besluitvorming. Van het inperken van de grondrechten van burgers wordt geen bouwproject beter of duurzamer.”

BIJLAGE

Inzet: Het verdrag van Aarhus

Het Verdrag van Aarhus werd in 1998 ondertekend in de Deense stad Aarhus. In 2022 hadden 46 landen het verdrag geratificeerd. Nederland ratificeerde het verdrag in 2004 (<https://wetten.overheid.nl/BWBV0001700/2005-03-29>). Het verdrag heeft drie pijlers:

Het recht op toegang tot informatie

Het publiek heeft op verzoek toegang tot milieu-informatie van overheidsinstanties. Overheidsinstanties moeten ook actief gedegen milieu-informatie verzamelen en verspreiden. Lees ook meer over wat milieu-informatie is (<https://iplo.nl/regelgeving/wet-milieubeheer/milieu-informatie-inspraak-rechtstoegang/milieu-informatie/>).

Inspraak bij besluitvorming over milieu-aangelegenheden

Het recht om in te spreken bij beslissingen over activiteiten die een belangrijk effect kunnen hebben op het milieu. Ook in de voorbereiding van plannen, programma's, beleid en wet- en regelgeving die aanzienlijke invloed op het milieu kunnen hebben. Het expliciet genoemde doel hierbij is de kwaliteit van het besluit verhogen en tegelijk het verbreden van het draagvlak.

Toegang tot de rechter inzake milieu-aangelegenheden

Als het recht op informatie of inspraak niet wordt nageleefd, heeft het publiek toegang tot rechtspraak. Bijvoorbeeld als een overheidsinstantie een informatieverzoek niet inwilligt, of als er een vermoeden is dat een overheidsinstantie de milieuwetgeving niet naleeft.

Implementatie van het Verdrag van Aarhus in Nederland

Het Verdrag van Aarhus is onder andere geïmplementeerd in de Europese M.e.r.-richtlijn, de richtlijn toegang tot milieu-informatie en de richtlijn over inspraak van het publiek. Sinds 2005 is dit verdrag ook van toepassing in Nederland door de Wet uitvoering Verdrag van Aarhus. Deze wet zorgt voor verankering van het verdrag in bestaande wet- en regelgeving, zoals in de Algemene wet bestuursrecht, de Wet milieubeheer en de Wet open overheid.